

Ibrohimjonova Robiyaxon

Farg'ona Davlat Universiteti Fizika-Matematika Fakulteti Amaliy Matematika

Yo'nalishi 1-Bosqich 25.10 Guruh Talabasi

Ilmiy Rahbar: Israil Tojimamatov

Annotatsiya: *Ushbu maqolada taniy olish nazariyasining mazmuni, mohiyati va inson bilish faoliyatidagi o'rni tahlil qilingan. Taniy olish jarayonining bosqichlari, falsafiy yo'nalishlardagi yondashuvlar hamda zamonaviy ilm-fan bilan bog'liqligi yoritilgan. Maqola orqali inson tafakkuri, sezgi, idrok va aqlning bilishdagi ahamiyati ochib beriladi.*

Kalit so'zlar: *taniy olish, gnoseologiya, bilish jarayoni, haqiqat, tafakkur, idrok, ratsionalizm, empirizm, bosqich, sezgi, tafakkur, yo'nalish, bilim, agnostitsizm, materializm*

Kirish

Inson qadimdan o'zini, tabiatni va jamiyatni anglashga intilib kelgan. Shu intilish natijasida falsafaning muhim tarmoqlaridan biri — taniy olish nazariyasi shakllandi. U inson tafakkurining imkoniyatlari, bilishning manbalari, shakllari va bosqichlarini o'rganadi. Taniy olish nazariyasi (gnoseologiya) insonning voqelikni aks ettirish, haqiqatni topish va bilimni shakllantirish jarayonini tahlil qiladi. Asosiy qism

1. Taniy olish tushunchasi

Taniy olish — bu insonning borliqni anglash, bilish, o'rganish faoliyatidir. U nafaqat tashqi dunyoni, balki insonning o'zini ham idrok etishini o'z ichiga oladi. Taniy olish nazariyasi falsafaning markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib, "inson haqiqatni bilishga qodirmi?" degan savolga javob izlaydi.

2. Taniy olish bosqichlari

Taniy olish ikki asosiy bosqichda kechadi:

Empirik bosqich – inson sezgilari, idrok va tajriba orqali ma'lumot to'playdi.

Nazariy bosqich – olingan bilimlar tahlil qilinib, umumiy qonuniyatlar shakllantiriladi.

Bu bosqichlar o'zaro bog'liq bo'lib, biri ikkinchisiz to'liq bo'la olmaydi.

3. Taniy olishdagi falsafiy yo'nalishlar Taniy olish nazariyasida bir nechta falsafiy yondashuvlar mavjud:

Ratsionalizm – bilimning asosi aql va mantiqda, deb hisoblaydi (Dekart, Kant).

Empirizm – bilim tajriba va sezgi orqali olinadi, deb ta'kidlaydi (Berkli, Lokk).

Agnostitsizm – inson haqiqatni to'liq bila olmaydi, deb hisoblaydi (Gyum).

Materializm – ong moddiy dunyoni aks ettiradi, deb ta'kidlaydi (Marks, Engels).

4. Zamonaviy davrda taniy olish

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Bugungi kunda taniy olish nazariyasi faqat falsafiy yo‘nalishda emas, balki psixologiya, neyrobiologiya, informatika va sun‘iy intellekt tadqiqotlari bilan ham chambarchas bog‘liq. Bu yo‘nalishlar inson tafakkuri va bilish jarayonini ilmiy asosda tushuntirishga yordam bermoqda.

Xulosa

Taniy olish nazariyasi inson tafakkuri va ilmiy tafakkur taraqqiyotining negizidir. U insonni haqiqatni izlashga, bilimni chuqur tahlil qilishgava dunyoni to‘g‘ri anglashga undaydi. Bilish jarayonida sezgi, tajriba va aql bir-birini to‘ldirib, insonni mukammalroq bilim sari yetaklaydi. Shu bois, taniy olish nazariyasi zamonaviy jamiyatda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan ilmiy yo‘nalishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
- 2.G‘ulomov S., Jo‘rayev R. Falsafa asoslari. Toshkent: O‘zbekiston, 2019.
- 3.Xaydarov B. Bilish nazariyasi va metodologiya. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
- 4.Kant I. Sof aql tanqidi. Moskva: Nauka, 1998.
- 5.O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. “Taniy olish” moddasidan. Toshkent, 2001.

